

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

468 ח"א סוכות תשפ"ה שנה י"א ע"א
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: שבעים אומות הפרטיות

ויש להוסיף, גילה לנו האר"י הקדוש ב"ספר הלקוטים" להאריז"ל (פרשת האזינו) כי כל הנשמות היו כלולות באדם הראשון בעת החטא, ולכן על כל הנבראים נגזרה גזירת מיתה וז"ל: "סיבת חטאו של אדם הראשון היה, בסיבת הנשמות שהיו כלולים בו מכל מין ומין, מהם צדיקים מהם רשעים, מהם גזלנים מהם גרגרנים, ומצדם נתאוה לאכול מן העץ, אם כן לא היה מצידו כל כך חטא כי אם בסיבתם, ועם כל זה עשה תשובה, כי לולי החטא היה נצחי לעולם, ובחטאו נאמר לו (בראשית ב', י"ז) "כי ביום אכלך ממנו מות תמות". עכ"ל.

נמצא כי כל יהודי ויהודי היה שותף בחטאו של אדם הראשון ועל ידי זה ברא שבעים אומות פרטיות השייכות אל שורש נשמתו, שרק הוא בתשובתו ובתיקונו יכול לסלקם ולגרשם מן העולם. ולכן כל אדם מקבל "שבעים שנה" שזה בעצם הזמן הקצוב לו כדי לסלק את השבעים אומות שנבראו בחטא אדם הראשון הפרטי שלו. ובאמת האחד יחיה יותר משבעים שנה כי תיקונו לגבי שבעים אומות ארוך יותר, ואילו השני שנים קצרות בלבד, כי נשאר לו מעט מאוד לתקן את חלק "שבעים אומות" השייך לו.

וכן משמע מדברי האר"י הקדוש בספר הליקוטים (פרשת תזריע) שכתב וז"ל: והיותו ביום השמיני לרמוז, כי ביום השמיני עבר שליטת השבעים שדים, "כי ימי שנותינו

בהם שבעים שנה" וכשעלינו למדריגת השמונים שנה הם הגבורות, ואין להם חלק ונחלה בהם, כי עלו למקום הבינה, ולכן ימול בשמיני ויתן לנחש לחמו שהיא הערלה והבן. עכ"ל.

והנה, כתב בספר החשק (חלק א' סימן ג') וז"ל: אמנם בלי ספק התבאר אצלי במופתים ברורים, כי האומר שבעים פנים לתורה לא אמרו על שישים גבול שבעים פנים לה במספר ע"ן, אבל כיון להודיע שיש לתורה פנים הרבה, כי שבעים בלשוננו מורה על ריבוי דברים וכו', והם יותר משבעים אלף אלפי רבבות והם בלא קץ, ואדם לא הגיע ולא יגיע לדעת תכלית פניה וכו'. עכ"ל.

נמצא כי המספר "שבעים פנים בתורה", הוא לאו דוקא ויש בתורה פנים רבות לאלפים ולרבבות ואם כן מדוע לומר "שבעים פנים". ולפי דרכינו יש לפרשו, כי הזוכה לתקן את חלק שבעים אומות הפרטיות שלו, זוכה לגלות את ה'שבעים פנים לתורה'.

והנה בספרים הקדושים (פנים יפות פרשת אחרי מות ד'ה אחת ושאלח, החיד"א בספרו שמחת הבדל, וכן משמע מדברי השפת אמת

על חיי האדם נאמר בחז"ל (תהילים צ', י'): "ימי שנותינו בהם שבעים שנה". וב"יהי רצון" שנוהגים לומר קודם אמירת התהילים מבקשים: "ואל תיקחנו מהעולם הזה קודם זמנינו עד מלאות שנותינו בהם שבעים שנה". וכתב המשנה ברורה (סי' תקפ"א סק"ג), שיש לדלג על התיבות "שבעים שנה", ומקורו במטה אפרים (שם סק"ח). וביאר באלף למטה (שם), שאולי ירחמו מן השמים ויוסיפו לו חיים ויגיע לגבורות או ליותר. ע"כ.

ואכן מצינו במקומות נוספים כי המספר "שבעים" מורה על מספר שנות חייו של האדם, כמו למשל במסכת שבת (פ"ט:), שיצחק אבינו טוען לפני הקב"ה: כמה חטאו? כמה שנותיו של אדם שבעים שנה, וכו'. ע"כ.

ולכן נראה כי יש לקיים את הגירסא ולומר "עד מלאות שנותינו בהם שבעים שנה", וזאת בהקדם, כתב הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע בספרו מנחם ציון (פרשת האזינו), שאדם הראשון על ידי חטאו ברא שבעים אומות, ואם לא היה חוטא אדם הראשון, לא היו נבראים כל אותם שבעים אומות וממשיך ואומר וז"ל: "ואל יקטן בעיניכם מעלת אדם הראשון, שתאמינו לי שצפרנו היה חשוב ומאיר יותר מכל, רק מ"מ מעשה שהיה היה, שעל ידי קלקולו נבראו שבעים אומות, וכמו כן כל אדם מישראל כשעובר עבירה הוא בורא לעצמו שבעים אומות המצירים לו והמעיקים לו, והם אינן נותנין לנו תלוי ראש לעלות אל מזבח ה' ההרוס בעו"ה.

ודבר זה הוא אמת ויציב גמור, כמו שהייתי רואה אותו למראה עיניים, שכל ישראל בורא לעצמו שבעים אומות וצריך להכניעם. ועל כן אנו נוטלין הארבעה מינים הללו ונלחמים בהם עם כל המקטרגים והמעיקים, שארבעת המינים האלו הם הכלי זיין שלנו ובהם מוליך ומביא מעלה ומוריד, שכל מקום שיש שם מקטרג ומסטין על ישראל, כלם יפלו תחת רגלינו ולא יוכלו קום, ועל כן אנו שמחים בחג הזה בארבעת המינים הללו ומקלסים להבורא ית"ש שנתן לנו שכל הזה איך לנער כל רשעי ארץ וכו'. ע"כ.

ומתבאר מדברי קדשו, כי לכל אדם יש שבעים אומות פרטיות שנבראו מחמת עוונותיו המפריעות לו בעבודת ה', ועל ידי ארבעת המינים מסלקם ומגרשם.

סוכות תרנ"ה) שכל יום בחג סוכות הוא כנגד עשר שנים, ושבעה ימי חג סוכות הם כנגד שבעים שנות חיי האדם.

ויש לומר כי כוחו של חג סוכות שיוכל לתקן בו את כל שבעים אומות פרטיים השייכים לחלקו.

וזאת משום כי חג סוכות כנגד ענני הכבוד (סוכות יא): שבאו על ידי אהרון הכהן (תענית ט). שהיה אוהב שלום ורודף שלום. ולכן סגולתה לאחד את כל כלל ישראל וראויין כל ישראל לישוב בסוכה אחת (סוכה כז:). ועל ידי האחדות זוכה לתקן לא רק את חלקו אלא גם חלק חבירו, ולכן זוכים לתקן בחג אחד את כל שבעים אומות הפרטיים.

וכעין מה שפירש הגר"א ז"ל על הכתוב במשלי "רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה", שהתורה נקנית במ"ח דברים וככל שיש לאדם יותר ממ"ח המידות כך זוכה יותר לתורה הקדושה, אבל אי אפשר שיהיה לאדם כל המ"ח, רק שיש לאחד חלק מהם ולשני מידות אחרות, עד שבין כולם יחדיו יהיה כל המ"ח. והתורה כולה אינה נקנית רק על ידי כל המ"ח, וזהו "רבות בנות" שהן התלמידים חכמים "עשו חיל" שהן המ"ח קניינים, "ואת" שהוא כלל התורה "עלית על כולנה" על ידי כולם. עכ"ד הקדושים.

כך גם לענין תיקון "שבעים אומות" שנבראו מחמת חלקו בחטא אדם הראשון, ניתן על ידי מידת האחדות, שכל אחד מתקן לא רק את חלקו אלא גם את חלק חבירו, שתיקונו עולה גם עבור עצמו וגם עבור חבירו.

ולכן דוקא אבל סוכה מצינו קיום מצוה על ידי שינה [כנפסק בשו"ע (סימן תרל"ט סעיף ב'), וז"ל: אוכלים ושותים וישנים בסוכה כל שבעה, בין ביום בין בלילה, ואין ישנים חוץ לסוכה אפי' שינת עראי. ע"כ. ודלא כמו שחידש הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצוק"ל, כשיצא לאור ספר הסוכה על הלכות סוכה, כתב שם הגרש"א הוספות והערות לספר, ובתוך דבריו כתב חידוש גדול לגבי שינה בסוכה, שכל החיוב הוא רק לילך לישון בסוכה, אבל מי שהוא כבר ישן הרי הוא כשוטה ואינו בר חיוב ופטור מן המצוות, ולכן אם רואה חבירו ישן חוץ לסוכה אין צריך להקיצו כיון שהוא פטור מכל המצוות לא עושה בזה שום עבירה, ויותר מזה כתב שם, שאם מקום הסוכה צר מהכיל יכול להוציא את חבירו אחר שנרדם, ומוציאו תוך כדי שנתו מחוץ לסוכה, וכך יתפנה לו מקום לישון בסוכה. ועי' בספר הליכות שלמה פרק ט' סעיף י"ז.

אולם רבינו יוסף חיים ז"ע כתב להדיא לא כן, ובספרו בן איש חי (שנה א' פרשת האזינו סעיף ח') כתב, שהרואה את חבירו ישן חוץ לסוכה מחוייב להקיצו משנתו, וכן כתב בשדי חמד (מערכת י"ד כלל ל"ב) ומוכיח כן מהא דהישן ביום כשציצית עליו אינו חוזר ומברך עליה כשמתעורר, ואי נפטר לגמרי מהמצוות כשישן, מדוע אינו מברך שנית כשקם משנתו, וא"ל לחלק ולומר כיון דסוף סוף המצוה עליו, דחזינן שביליה - לפי השיטות הסוברות דפטור ממצוות ציצית - לא מהני מה שהיתה הציצית עליו כל הלילה כיון שהוא פטור בלילה מציצית הוי הפסק וחייב לברך שנית ביום, וה"ה בישן אי איתא דפטור ממצוות הוה הפסק והיה צריך לברך ומהא דחזינן דא"צ לברך מבואר דפשיטא שהוא מחוייב בכל המצוות. ומסיים שם בשד"ח בפירושו שאסור להוציא את חבירו הישן חוץ לסוכה שמבטלו ממצוות סוכה שמקיים אף כשישן.

וכן מפורש בשו"ת מהר"ל דיסקין (ק"א סי' ה' אות צ"ז) כרבינו יוסף חיים שהנרדם חוץ לסוכה צריך להקיצו אף בנאנס, ומדייק המהר"ל דיסקין (עה"ת פרשת אמור) שזו כוונת המשנה במסכת סוכה דף כ' "ישן תחת המטה לא יצא" והול"ל אסור, שהרי א"א לתקנו, אלא על כרחך שכוונת התנא שצריך להקיצו.

וכן בתשובות והנהגות (ח"ד סי' קס"ד) חלק על הגרש"א שכתב שהישן פטור מן המצוות, וכתב דודאי מצות שינה בסוכה כך צורת המצוה שישן בסוכה ואף שהישן בר דעת בשעת שינה, מ"מ כל זמן שישן בסוכה מקיים מצוה, ואסור להוציא מהסוכה, וכמו כמה מצוות שמקיים בשו"ת כמו שבייתה בשבת וי"ט שמפורש ברמב"ם (פ"א מהלכות שבייתה י"ט ה"ב) שבזה ששובת מקיים מ"ע דתשבייתו וה"נ בשינה בסוכה.

אלא שדן שיתכן שאין צריך להעיר כשרואה את חבירו ישן חוץ לסוכה ולא מטעמיה, אלא כיון שהוא אנוס, ואונס רחמנא פטריה, צ"ע אם חייבים לעוררו כדי לזכות במצוה, ומחלק שם דמשא"כ לגבי קריא"ש אף כשישן ונרדם באונס, והוא באונס שינה, חייבים להעירו כדי לקרוא קריא"ש שהרי מבטל מ"ע וחייב דאורייתא שיש לו לקרוא קריא"ש, וחייבים לזכותו מדין 'ערבות' שלא יכשל ויבטל מצות עשה דקריאת שמע, דאף כשהוא ישן הוא בר חיובא ויש לכל אחד עליו דין ערבות, ואונס כמאן דעביד לא אמרינן וס"ס לא קרא קריא"ש וביטל מצות עשה אף שזה באונס, ומוסיף דבדואי הישן רוצה בזה.

רק בשינה בסוכה שאין עליו חיוב לישון בסוכה שהרי זה מצוה קיומית רק יש איסור לישון חוץ לסוכה, ובכה"ג שהוא אנוס ליכא איסורא, וכדי לזכות אותו במ"ע דסוכה מצד המצוה קיומית יל"ע אם צריך להקיצו ואם רצונו שיקיצו אותו]. שזהו בעצם אי עשיה, ומצינו לשון בחז"ל (סוכה יד: יט: ועוד) מצוות ישיבה בסוכה בלשון "ישנים תחתיו",

"אין ישנים תחתיו", כדי להורות, שכשם שמקיים מצות סוכה ללא עשיה וללא דעת כלשהי, שהרי ישן, כך גם זוכה לתקן חלק שבעים אומות הפרטיים שלו, על ידי אחדות שיהודי אחר עושה את התיקון עבורו והוא לא עושה דבר.

והנה כתב הזוה"ק (פרשת אמור דף קג.) וז"ל: "ועל דא כתיב 'כל האזרח בישראל ישבו בסכות' כל מאן דאיהו משרשא וגזעא קדישא דישראל ישבו בסכות תחות צילא דמהימנותא, ומאן דליתיה מגזעא ושרשא קדישא דישראל לא יתיב בהו ויפוק גרמיה מתחות צילא דמהימנותא" (תרגום: כל מי שהוא משרש וגזע קדוש של ישראל, ישבו בסוכות, תחת צל האמונה. ומי שאינו מגזע ושרש קדוש של ישראל, לא יושב בהם, ומוציא את עצמו מתחת צל האמונה).

וכך כתב הגר"ח פאלג"י בספרו מועד לכל חי (סי' כ הלכה כו בשם הרב בית דוד) בשביל שבעה אושפיזין צריך לשבת באימה וביראה ובבושה ובענווה. ולא יכנס לתוכה גוי, דאז בורחת הקדושה, והשבעה צדיקים מקללים אותו. ע"כ. וכ"כ בכה"ח (סופר, סי' תרלט ס"ק ו, בשם הש"ך פר' אמור).

וכה כתב המקובל רבי מרדכי הכהן מחכמי ומקובלי צפת בתקופת תור הזהב של העיר בספרו 'שפתי כהן' (פרשת אמור) וזה לשונו: "הרי השבעה צדיקים רמוזים שהם באים עם שאר הצדיקים ויושבים בסוכה, על כן צריך לשבת בה באימה ויראה בבושה וענוה, ולא ימשך אחר האכילה ושתייה שלא יבוא לידי דברי נבילה ולא יכניס לתוכה עובדי גלולים שהסוכה היא צילא דמהימנותא ועובד גלולים לית ליה מהימנותא, ואז בורחת הקדושה ושבעה הצדיקים מקללים קללות נמרצות, אם כשאינם נותנים להם חלקם שהוא חלק העניים מקללים אותם קללות שכתב הזוהר עיין שם, כל שכן אם בא כותי ובפרט שהוא עובד עבודת גלולים שהוא אל קנא, וכמה בני אדם חושבים שיושבים בצל סוכה והם חוץ ממנה, שמי שהוא אזרחי ושורשו וענפיו מישראל ומכוון לישוב בצילא דמהימנותא סוכה קלטתו, ואם לאו סוכה פולטתו. עכ"ל.

וכך כתב הגאון רבי יוסף מדובנא זצ"ל בספרו יסוד יוסף (פרק ע"ז) "ובהיות כי רצון הש"י ב"ה שלא להתערב זר בתוך מצוה הקדושה מצות סוכה, על כן הוי זהיר בהיות בא אליך ערל א' לענין עסק שלך, אל תרבה עמדו בדברים בתוך הסוכה, ולא יתעכב במקום קדוש ומכ"ש ח"ו שלא לאכול ולשתות עמו בצל קדוש חניית סוכה, ובשכלך תוכל להתבונן הפגם בזה, כי היושב בסוכה ולומד או מתפלל הרי הוא יושב ממש בתוך עולמות העליונים שכל עולם נקרא יום כידוע, וזהו בסוכות בסוכות תשבו שבעת ימים".

וכן מובא על הרה"ק רבי פנחס מקאריץ ז"ע כמובא בספר אמרי פנחס (מועדים אות קס"ח): "היה מקפיד לבל יכנס ערל אל הסוכה, וכשהיו צריכים להסיר המנורה בשבת, היו נושאים השלחן לבית ושם הסירו המנורה [היינו שהוציאו מחוץ לסוכה את השולחן שלא היה בסיס לדבר האסור ובחוץ הגוי הסיר את המנורה]".

ולדרכינו יש לומר, כי יש בזה גם כוונה אל אותו גוי רוחני שנותר מחטאיו של האדם, שעל האדם לתקן את עצמו קודם כניסתו לסוכה, לבל תהיה בכניסתו אל הסוכה כניסה גם לאותו גוי רוחני.

מעתה נחזור לדברי קדשו של רבי מנחם מנדל מרימנוב ז"ע כי סגולת ארבעת המינים לסלק את שבעים אומות, ויש לומר, לדרכינו, כי גם ארבעים המינים עניינם אחדות לאחד צדיקים עם רשעים כמובא במדרש (ויק"ר ל), ועל ידי האחדות זוכה כי כל אחד מתקן גם את חלק חבירו וזוכים לשלימות התיקון.

איתא במסכת שבת (לג:) רבי שמעון בן יוחאי ובנו התחבאו במערה שנים עשרה שנה ונעשה להם נס נברא חרוב ומעיין. וצריך ביאור, מדוע נברא חרוב ולא פרי אחר יותר עסיסי?

אלא עץ החרוב רק לאחר שבעים שנה מוציא פרי (בכורות ח.) ואילו כאן ברגע אחד צמח לו, להורות, כי זכה בכניסתו למערה לתקן את כל ה"שבעים שנה" - "שבעים אומות" פרטיות שלו. ואז אף תיקן "שבעים תיקונים" אשר סגולתן שיוכל האדם לתקן את ה"שבעים אומות" פרטיות שלו.